

καὶ βλίττομεν καὶ ἀμέλομεν καὶ φέρομεν καὶ ἄγομεν συλλαμβάνοντες.

22 [p. 183]. ATHEN. epit. B p. 57 D 'A. ἐν τοῖς Φυσικοῖς τὸ καλούμενόν φησιν ὄρνιθος γάλα τὸ ἐν τοῖς ὠοῖς εἶναι 5 λευκόν.

UNECHTES

23 [0]. Ryssel graeco-syr. Philosophensprüche 30 [*Rhein. Mus.* 51, 1896, 538]: Anaxagoras sagt: Der Tod, der den Menschen dem Augenschein nach bitter erscheint, ist bei näherer Untersuchung sehr schön: er ver-
10 schafft Ruhe dem Greisenalter, das keine Kraft hat, und dem Jünglingsalter, das Schmerzen umlauern, und dem Knabenalter, daß es sich nicht abquält und abmüht und baut und pflanzt und einrichtet für andere; er befreit Schuldner von den Gläubigern, die Kapital und Zins fordern. Denn über etwas, was feststeht, sollen wir uns
15 nicht ärgern; denn der Ärger kann es nicht beseitigen, heiterer Sinn aber kann es verdecken, wenngleich nur zeitweilig. Denn nicht gibt es mehr Beschwerde im Hafen, wenn du darin weilst. Und wenn er [*nämlich der Tod*] auch unangenehm erscheint den Augen der Zuschauer, so drücke deine Augen eine Zeit lang zu. Und siehe ich
20 habe gesehen, wie schön der Tod ist, um den die bitten, welche hier gequält und gepeinigt sind. Dies legt Zeugnis ab dafür, wie ruhig und herrlich die Wohnung der Unterwelt ist.

24 [0]. AELIAN. V. Hist. iv 14 = Anaxarchos 72 B 2

60 [47]. ARCHELAOS

25

A. LEBEN UND LEHRE

Vgl. 59 A 7. 26

1. DIOG. II 16. 17 'Αρχέλαος Ἀθηναῖος ἢ Μιλήσιος, πατὴρ Ἀπολλοδώρου, ὡς δέ τινες, Μίδωνος, μαθητὴς Ἀναξαγόρου, διδάσκαλος Σωκράτους· οὗτος πρῶ-

Klugheit und Geschicklichkeit, und so zeideln und melken wir und bringen auf alle Weise ihren Besitz in unsere Scheunen.

22. A. behauptet in seiner Physik unter der sprichwörtlich sogenannten Vogelmilch habe man das Weiße im Ei zu verstehen.

4 über ὄρνιθος γάλα s. Wackernagel *Sprachl. Unters. z. Homer* S. 165¹
27 'Αρχέλαος] zur Namensform vgl. Wilamowitz *Glaube d. Hell.* II 212¹
28 μίδωνος (1 in Ras.) B²P¹ (Μεῖδωνος Wilamowitz); μύσωνος V: Μύδωνος
ältere Ausgg.: Μιλτωνος Epiphan. 60 A 9; vgl. II 45, 18 οὗτος] möglich, daß sich der Satz ursprünglich auf Anaxagoras bezog, doch vgl. Wilamowitz a. O., auch A 2-II 45, 19

τος ἐκ τῆς Ἴωνίας τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν μετήγαγεν Ἀθήναζε, καὶ ἐκλήθη φυσικός, παρὸ καὶ ἔληξεν ἐν αὐτῷ ἡ φυσικὴ φιλοσοφία, Σωκράτους τὴν ἠθικὴν εἰσαγαγόντος. εἰσικεν δὲ καὶ οὗτος ἀμασθαι τῆς ἠθικῆς. καὶ γὰρ περὶ νόμων πεφιλοσόφηκεν καὶ καλῶν καὶ δικαίων· παρ' οὐ λαβὼν Σωκράτης τῷ αὐξῆσαι εἰς τὸ <ἄκρον> εὐρεῖν 5 ὑπελήφθη. ἔλεγε δὲ δύο αἰτίας εἶναι γενέσεως, θερμὸν καὶ ψυχρὸν· καὶ τὰ ζῶια ἀπὸ τῆς ἰλῦος γεννηθῆναι καὶ τὸ δίκαιον εἶναι καὶ τὸ αἰσχρὸν οὐ φύσει, ἀλλὰ νόμωι.

(17) ὁ δὲ λόγος αὐτῷ οὕτως ἔχει. τηκόμενον φησι τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, καθὸ μὲν εἰς τὸ <κάτω διὰ τὸ> πυρῶδες συνίσταται, ποιεῖν γῆν· καθὸ δὲ περιρρεῖ, 10 αἲρα γεννᾷν. ὄθεν ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ αἵρος, ὁ δὲ ὑπὸ τῆς τοῦ πυρὸς περιφορᾶς κρατεῖται. γεννᾶσθαι δὲ φησι τὰ ζῶια ἐκ θερμῆς τῆς γῆς καὶ ἰλὺν παραπλησίαν γάλακτι οἷον τροφήν ἀνείσης· οὕτω δὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ποιῆσαι. πρῶτος δὲ εἶπε φωνῆς γένεσιν τὴν τοῦ αἵρος πλήξιν. τὴν δὲ θάλατταν ἐν τοῖς κοίλοις διὰ τῆς γῆς ἠθουμένην συνεστάναι. μέγιστον τῶν ἀστρῶν τὸν ἥλιον, καὶ τὸ πᾶν 15 ἄπειρον.

γεγόναι δὲ καὶ ἄλλοι τρεῖς Ἀρχελαοί· ὁ χωρογράφος τῆς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου πατηθείσης γῆς, ὁ τὰ Ἰδιοφυῆ ποιήσας, ἄλλος τεχνογράφος ῥήτωρ.

2. SUID. s. v. Ἀρχελαος. Ἀρχελαος Ἀπολλοδώρου ἢ Μίδωνος Μιλήσιος φιλόσοφος φυσικός τὴν αἵρεσιν κληθείς, ὅτι ἀπὸ Ἴωνίας πρῶτος τὴν φυσιολογίαν 20 ἤγαγεν, Ἀναξαγόρου μαθητῆς τοῦ Κλαζομενίου, τοῦ δὲ μαθητῆς Σωκράτης, οἱ δὲ καὶ Εὐριπίδην φασίν. συνέταξε δὲ Φυσιολογίαν καὶ ἐδόξαζε τὸ δίκαιον καὶ αἰσχρὸν οὐ φύσει εἶναι, ἀλλὰ νόμωι. συνέταξε καὶ ἄλλα τινά. Aus Hesych und dem fons ignotus Adae Adler.

3. ΠΟΡΦΥΡ. Histor. philos. fr. 12 Nauck² p. 11, 23 (aus Cyrill. c. Jul. 25 VI 186D) ἔλεγτο δὲ περὶ αὐτοῦ [Sokrates] ὡς ἄρα παῖς ὢν οὐκ εὖ βιώσειεν οὐδὲ εὐτάκτως. . . ἤβη δὲ περὶ τὰ ἑπτακαίδεκα ἔτη [also 452] προσελθεῖν αὐτῷ Ἀρχελαον, τὸν Ἀναξαγόρου μαθητὴν, φάσκοντα ἑραστήν εἶναι· τὸν δὲ Σωκράτην οὐκ ἀπόσασθαι τὴν ἐντευξίν τε καὶ ὁμίλιαν τὴν πρὸς τὸν Ἀρχελαον, ἀλλὰ γενέσθαι παρ' αὐτῷ ἔτη συχνά. καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ Ἀρχελαοῦ προτραπήναι ἐπὶ τὰ φιλό- 30 σοφα. [Aus Porph. auch Suidas s. v. Σωκράτης: Ἀριστόξενος [fr. 25 FHG II 280] δὲ Ἀρχελαοῦ πρῶτον αὐτὸν διακοῦσαι λέγει· γεγονέναι δὲ αὐτοῦ καὶ παιδικά.] ΔΙΟΓ. II 23 Ἴων δὲ ὁ Χίος [fr. 73 Körke] καὶ νέον δυντα [Sokrates] εἰς Σάμον σὺν Ἀρχελαῶι ἀποδηῆσαι.

4 τῷι τὸ BP¹ <ἄκρον> Diels: αὐτὸς für εἰς τὸ Emperius 5 ψυχρὸν Hss.: ὑγρὸν grundlos Meibom 8 ὕδωρ] ὑγρὸν B 9 <κάτω διὰ τὸ> Diels: <μέσον [s. II 46, 7] διὰ τὸ> Kranz: καθὸ μὲν εἰς τὸ πληῶδες Zeller (τρυγῶδες nach 70 A 20 früher Diels) <πυρὶ> περιρρεῖται Zeller 12 δὴ BP: δὲ F 13 τοῦ fehlt B τε B 18 Μίδωνος] vgl. zu II 44, 28 35 also im samischen Feldzug 441/0. Vgl. I 393, 17. II 12, 37. Plato Crito p. 52 οὐτε ἄλλοσε οὐδαμῶσε εἰ μὴ ποι στρατευσόμενος widerspricht Ion nicht

LEHRE

Vgl. DIOG. v 42 [Theophrasts Schrift] Περί τῶν Ἀρχελάου α̅.

4. HIPPOC. Refut. I 9 (D. 563, W. 15) (1) Ἀρχελάος τὸ μὲν γένος Ἀθηναῖος, υἱὸς δὲ Ἀπολλοδώρου. οὗτος ἔφη τὴν μίξιν τῆς ὕλης ὁμοίως Ἀναξαγόροι 5 τὰς τε ἀρχὰς ὡσαύτως. οὗτος δὲ τῷ νῶι ἐνυπάρχειν τι εὐθέως μίγμα. (2) εἶναι <δ> ἀρχὴν τῆς κινήσεως <τὸ> ἀποκρίνεσθαι ἀπ' ἀλλήλων τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ μὲν θερμὸν κινεῖσθαι, τὸ δὲ ψυχρὸν ἡρεμεῖν· τηκόμενον δὲ τὸ ὕδωρ εἰς μέσον 10 βεῖν, ἐν ᾧ καὶ κατακαίόμενον ἀέρα γίνεσθαι καὶ γῆν, ὧν τὸ μὲν ἄνω φέρεσθαι, τὸ δὲ ὑφίστασθαι κάτω. (3) τὴν μὲν οὖν γῆν ἡρεμεῖν καὶ γενέσθαι διὰ ταῦτα, 15 κείσθαι δ' ἐν μέσῳ οὐδὲν μέρος οὔσαν, ὡς εἰπεῖν, τοῦ παντός. <τὸν δ' ἀέρα κρατεῖν τοῦ παντός> ἐκδεδομένον ἐκ τῆς πυρώσεως, ἀπ' οὗ πρῶτον ἀποκαιομένου τὴν τῶν ἀστέρων εἶναι φύσιν, ὧν μέγιστον μὲν ἥλιον, δεύτερον δὲ σελήνην, τῶν δὲ 20 ἄλλων τὰ μὲν ἐλάττω τὰ δὲ μείζω. (4) ἐπικλιθῆναι δὲ τὸν οὐρανὸν φησι καὶ οὕτως τὸν ἥλιον ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι φῶς καὶ τὸν τε ἀέρα ποιῆσαι διαφανῆ καὶ 15 τὴν γῆν ξηράν. λίμνην γὰρ εἶναι τὸ πρῶτον, ἅτε κύκλῳ μὲν οὔσαν ὑψηλὴν, μέσον δὲ κοιλὴν. σημεῖον δὲ φέρει τῆς κοιλότητος, ὅτι ὁ ἥλιος οὐχ ἅμα ἀνατέλλει τε καὶ 20 δύεται πᾶσιν, ὅπερ ἔδει συμβαίνειν, εἴπερ ἦν ὁμαλή. (5) περὶ δὲ ζώων φησὶν, ὅτι θερμαινομένης τῆς γῆς τὸ πρῶτον ἐν τῷ κάτω μέρει, ὅπου τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμίσγεται, ἀνεφαίνετο τὰ τε ἄλλα ζῶια πολλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι, ἅπαντα 20 τὴν αὐτὴν διαίταν ἔχοντα ἐκ τῆς ἰλύος τρεφόμενα (ἦν δὲ ὀλιγοχρόνια), ὕστερον δὲ αὐτοῖς ἡ ἐξ ἀλλήλων γένεσις συνέστη. (6) καὶ διεκρίθησαν ἄνθρωποι ἀπὸ τῶν ἄλλων καὶ ἡγεμόνας καὶ νόμους καὶ τέχνους καὶ πόλεις καὶ τὰ ἄλλα συνέστησαν. νοῦν δὲ λέγει πᾶσιν ἐμφύεσθαι ζώοις ὁμοίως. χρῆσθαι γὰρ ἕκαστον καὶ τῶν ζώων 25 τῷ νῶι, τὸ μὲν βραδυτέρως, τὸ δὲ ταχυτέρως.
5. SIMPL. Phys. 27, 23 [aus Theophr. Phys. Opin. fr. 4] καὶ Ἀ. ὁ Ἀθηναῖος, 25 ᾧ καὶ Σωκράτῃ συγγεγονέναι φασὶν Ἀναξαγόρου γενομένῳ μαθητῇ, ἐν μὲν τῇ γενέσει τοῦ κόσμου καὶ τοῖς ἄλλοις πειράται τι φέρειν ἴδιον, τὰς ἀρχὰς δὲ τὰς αὐτὰς ἀποδίδωσιν ἄσπερ Ἀναξαγόρας. οὗτοι μὲν οὖν ἀπίστους τῷ πλήθει καὶ ἀνομογενεῖς τὰς ἀρχὰς λέγουσι τὰς ὁμοιομερείας τιθέντες ἀρχὰς.
- 5a. HERPHAEST. Ench. p. 3, 20 Consbr. τὸ τοῦ Ἀρχελάου ὄνομα Σοφοκλῆς 30 ἐν ταῖς ἐλεγείαις οὐκ ὥσιτο ἐγχεῶρειν οὔτε εἰς ἔπος οὔτε εἰς ἐλεγείον· φησὶ γοῦν "Ἀρχέλεως· ἦν γὰρ σύμμετρον ὧδε λέγειν".
6. SEXT. adv. math. VII 14 Ἀ. δὲ ὁ Ἀθηναῖος τὸ φυσικὸν καὶ ἠθικὸν [nāml. 35 μετήρχετο].
7. — adv. math. IX 360 Ἀ. ὁ Ἀθηναῖος, Σωκράτους δὲ καθηγητῆς . . . ἀέρα [nāml. πάντων εἶναι ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον]. AET. I 3, 6 (D. 280; über die ἀρχή)

6 < > Gotting. ἀρχὴν Roesper: ἀρχὰς Hss. <τὸ> Ritter. Nach A I 45, 5 verm. ἀρχὰς τῆς γενέσεως <δύο, ἄς> Diels 8 καὶ vor κατακαίόμενον tilgt Roesper 10. 11 <τὸν . . . παντός> Diels nach Roesper; vgl. oben 45, 10 17ff. Graf Uxkull Griech. Kulturentstehungslehren S. 11 vergleicht Isokrates Nik. 5ff. 18 κάτω μέρει Cedren.: κατὰ μέρος Hipp. Hss. 19. 20 τὰ τε ἄλλα ζῶια πολλὰ καὶ ἀνόμοια πάντα τὴν αὐτὴν Hss.: verb. aus Cedr. Diels 21 ἢ Cedr.: καὶ Hipp. 23 χρῆσεσθαι (χρήσασθαι) Hss.: verb. Zeller καὶ τῶν ζώων τῷ νῶι (νοῆσαι Usener) Diels: καὶ τῶν σωμάτων ὄσω (ὄσα) Hss. 30 vgl. Kritias B 4, 2f.

'Α. Ἀπολλοδώρου Ἀθηναῖος ἀέρα ἀπειρον, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν πυκνότητα καὶ μάνωσιν. τούτων δὲ τὸ μὲν εἶναι πῦρ τὸ δ' ὕδωρ.

8. HERM. IRRIS. 11 (D. 653) καὶ μὴν οὐκ ἐπιτρέπει τούτοις εὐδοκιμεῖν Ἀ. ἀποφανόμενος τῶν ὄλων ἀρχὰς θερμὸν καὶ ψυχρὸν. Vgl. PLATO Soph. p. 242 D, 5 oben I 121, 4.

9. EPIPHAN. adv. haer. III 2, 9 (D. 590, 1) Ἀ. ὁ Ἀπολλοδώρου, κατὰ δὲ τινὰς Μίλωνος (Ἀθηναῖος δὲ ἦν φυσικός) ἐκ γῆς τὰ πάντα λέγει γεγενῆσθαι. αὕτη γὰρ ἀρχὴ τῶν ὄλων ἐστίν, ὡς φησι.

10. AUGUST. de civ. d. VIII 2 (D. 174) *Anaxagorae successit auditor eius Archelaus. etiam ipse de particulis inter se similibus [d. i. ὁμοιομέρεια] quibus singula quaeque fierent ita putavit constare omnia, ut inesse etiam mentem diceret, quae corpora aeterna, id est illas particulas, coniungendo et dissipando ageret omnia.* Daraus Sidon. Ap. carm. 15, 94 *post hoc Archeleos* usw.

11. CLEM. Protrept. 5, 66 (I 50, 15 St.) τούτω μὲν γε ἄμφω [Anaxagoras und Archelaos] τὸν νοῦν ἐπεστησάτην τῇ ἀπειρίαι. Vgl. 59 A 57 (II 20, 37).

12. ΑἸΤ. I 7, 14 (D. 302) Ἀ. ἀέρα καὶ νοῦν τὸν θεόν, οὐ μόντοι κοσμοποιῶν τὸν νοῦν [sondern τὸ θερμὸν vgl. n. 14].

13. — II 1, 3 (D. 327) Ἀναξίμανδρος, Ἀναξίμενης, Ἀ. . . ἀπείρους κόσμους 20 ἐν τῷ ἀπείρῳ κατὰ πᾶσαν περιαγωγὴν. S. I 86, 16.

14. — II 4, 5 (D. 331) Ἀ. ὑπὸ θερμοῦ καὶ ἐμψυχίας συστήναι τὸν κόσμον. 4, 6 Ἀναξίμανδρος . . . Ἀ. . . φθαρτὸν τὸν κόσμον. Vgl. oben II 21, 37.

15. — II 13, 6 (D. 342) Ἀ. μύδρους ἔφησεν εἶναι τοὺς ἀστέρας, διαπύρους δέ.

16. — III 3, 5 (D. 368) nach § 4 [oben II 25, 29] Ἀ. ταῦτό λέγει παρατι- 25 θεῖς τὸ τῶν διαπύρων λίθων καθιεμένων εἰς ψυχρὸν ὕδωρ πάθος.

16a. SENECA. Quaes. nat. VI 12, 1 ff. *A. antiquitatis diligens ait ita: 'venti in concava terrarum deferuntur; deinde, ubi iam omnia spatia plena sunt et in quantum aër potuit densatus est, is qui supervenit spiritus priorem premit et elidit ac frequentius plagis primo cogit, deinde proturbat; tunc 30 ille quaerens locum omnes angustias dimovet et claustra sua conatur effringere: sic evenit ut terrae spiritu luctante et fugam quaerente moveantur. itaque cum terrae motus futurus est, praecedit aëris tranquillitas et quies, videlicet quia vis spiritus quae concitare ventos solet, in inferna sede retinetur'.*

17. ΑἸΤ. IV 3, 2 (D. 387) Ἀναξίμενης, Ἀναξαγόρας, Ἀ. . . ἀερώδη [nām]. τὴν 35 ψυχὴν ὑποτίθενται].

18. PHILOP. de anima p. 71, 17 Hayd. (zu Ar. A 2 p. 404a 25) ὄσοι, φησίν, εἰρήκασιν τὸ πᾶν ὑπὸ τοῦ νοῦ κεκινήσθαι, καὶ οὗτοι ἕοικασιν οἰκεῖον εἶναι λέγειν τῇ ψυχῇ τὸ κινεῖν· ὧν ἐστὶ καὶ Ἀ.

3 nach cod. Patm. s. XI (Knopf Z. f. wiss. Theol. 43, 628) 7 Μίλωνος] vgl. aber zu A 1 (II 44, 28) 13 *Archeleos* Diels (vgl. A 5a): *Archeleus* Hss. 26 *antiquitatis* 'i. e. doctrinae Ionum' Gercke; statt *antiquitatis: inquisitor satis* (vgl. VII 3, 3) Axelson *Senecastud.* S. 82f. 33 *inferni* Hss.: verb. *Fortunatus*

B. SCHRIFTEN

POESIE

ΕΛΕΓΕΙΑΙ

1. PLUTARCH. Cimon 4 [aus Didymos] Κίμων ὁ Μιλτιάδου μητρός ἦν Ἠγη-
 5 σιπύλης, γένος Θβάρτιης, θυγατρὸς Ὀλόρου τοῦ βασιλέως, ὡς ἐν τοῖς Ἀρχελάου
 καὶ Μελανθίου ποιήμασιν εἰς αὐτὸν Κίμωνα γεγραμμένοις ἱστορήται . . . δῆλος
 δ' ἐστὶ καὶ πρὸς Ἰσοδίκην τὴν Εὐρυπτολέμου μὲν θυγατέρα τοῦ Μεγακλέου,·
 κατὰ νόμους δ' αὐτῷ συμβιώσασαν ὁ Κίμων ἐμπαθέστερον διατεθεὶς καὶ δυσφο-
 ρήσας ἀποθανούσης, εἴ τι δεῖ τεκμαίρεσθαι ταῖς γεγραμμέναις ἐπὶ παρη-
 10 γορίαι τοῦ πένθους ἐλεγείαις [PLG II 259 Bergk] πρὸς αὐτόν, ὧν Παναί-
 τιος ὁ φιλόσοφος οἶεται ποιητὴν γεγονέναι τὸν φυσικὸν Ἀρχέλαον, οὐκ ἀπὸ
 τρόπου τοῖς χρόνοις εἰκάζων.

PROSA

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ (vgl. II 45, 21)

15 1a. PLUT. de primo frig. 21. 954F ὅθεν οὐ κατὰ χώραν μόνον
 ἔξ ἕδρας ἀκίνητον οὔσαν αὐτὴν (nāml. τὴν γῆν), ἀλλὰ καὶ κατ'
 οὐσίαν ἀμετάβλητον, Ἔστιαν ἄτε δὴ ἔμενουσαν ἐν θεῶν οἴκῳ† κλίτα
 προσηγόρευσαν οἱ παλαιοὶ (Plato Phaedr. 246E) διὰ τὴν στάσιν
 καὶ πῆξιν· ἧς ἡ ψυχρότης δεσμός ἐστιν, ὡς Ἀρχελάος ὁ φυσικὸς
 20 εἶπεν, οὐδενὸς χαλῶντος αὐτὴν οὐδὲ μαλάττοντος, ἄτε θερομένην καὶ
 ἄλεινομένην <ἀμετάβλητον> οὔσαν.

GEFÄLSCHTES

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΤΕΧΝΗΣ

2. Berthelot Coll. des Alchim. gr. I p. 25, 6 γίνωσκε, ὧ φίλε, καὶ τὰ ὀνό-
 25 ματα τῶν ποιητῶν [Goldmacher]· Πλάτων . . . Θεόφραστος, Ἀρχελάος, Πετάσιος
 κτλ. Erhalten Ἀρχελάου φιλοσόφου περὶ τῆς αὐτῆς ἱερᾶς τέχνης (Gold-
 macherkunst) διὰ στίχων ἰάμβων, 336 frühbyzantinische Iamben [abgedr.
 Physici et med. gr. m. ed. Ideler II 343ff.]

1a. Die Kälte ist ein Band (der Erde?).

14 Als Titel verm. *Περὶ φύσεως* Diels 21 < > Diels: <ἥρεμ>οὔσαν
 Crönert, der das Fr. nachwies 23 Daß eher der Verf. der Ἰδιοφυῆ ge-
 meint sei (vgl. A I II 45, 17), vermutet Wilamowitz a. O. Über diese
 phantastisch-naturwissenschaftliche Schrift s. *Pauly-Wiss. R.-E.* II 454.
 Suppl. VI, 11